services in Czech.[11] All these institutions, in order to maintain their professional level and their cultural role, needed educated and devoted Czech youth with a good knowledge of the Czech language.[12]

The second reason was a political one. Admitting Czech language as a subject of study at the university constituted de facto recognition of Czech culture as being on a par with English and French. It is sufficient to read Anglo-American authors, or the English language press from the beginning of the twentieth century to see that the Czechs, or Bohemians, like other new immigrants, were not perceived as the most "cultured" part of the citizenry. There was a palpable scorn for the "Bohemians" in the state, and for this reason it was hard to convince the state government and university officials that the Czech language and culture were a valid subject for university study. No doubt in order to give the idea of Czech Culture Studies greater weight, the Komenský Club youth and the Nebraska Czech politicians called for the foundation of a Slavic Department of which Czech would be a part.

In 1907 John Rosický, the owner and chief editor of the Omaha weekly *Pokrok Západu*, the so-called Czech University of the Great Plains, politician Václav Bureš, and a representative of Lancaster County, Frank Rejcha, requested from the regents of the University of Nebraska that a new Czech program be established. Chancellor Andrews struck a deal with the Czech politicians, following which the legislature would pass a school levy in support of the state universities in exchange for the Czech program. Thanks to adroit maneuvering by Rejcha, the levy bill passed with 56 votes, opposed by 55. The Slavonic program, of which the Czech program became a part, was then established.[13]

In the fall of l907 the translator, poet, and scholar, Jeffrey Hrbek, became professor in the new department. Unfortunately, he died at the end of that same year. His sister, Dr. Šárka Hrbková, succeeded him. She was totally devoted to the Czech program and the Komenský Club, often single-handedly publishing the issues of *Komenský*.

During WWI, when instruction of most foreign languages within the whole state of Nebraska was discontinued, the Department of Slavonic Languages was abolished. After the war, in 1920 Dr. Orin Štěpánek was offered the position of professor of Czech and Russian. He added English, which he taught until his death in 1956.[14]

In the 1950s the journalist and politician Dr. Vladimír Kučera arrived in Nebraska from Brno. From the very beginning he decided that it was time to reawaken the Czech ethnic life in the state. Czech cultural life in Nebraska was at a low ebb, because Czechoslovakia, after the Communist takeover in 1948, was experiencing the height of Stalinist repression. Contacts between the Nebraska Czech community and Old World relatives were disrupted. It was incomprehensible to Nebraska Czechs why many Czechs and Slovaks in their ancestral country had been seduced by Communist propaganda. Czechoslovakia became a member of the Warsaw Pact in 1955, and it became psychologically difficult to teach one's children the language of the official enemy. Immigration from Czechoslovakia ceased, and there was a lack of young educated Czechs who could help to renew the cultural life in the Czech associations, whose membership had started to age, as there was very little enthusiasm or opportunity for the younger generation to learn their ancestral language.

Dr. Kučera had a talent for organizing the Czech ethnic life in the state. He started instruction of the Czech language in several locations in Nebraska, and after the death of Prof. Štěpánek, at the University of Nebraska evening program, where Czech was transferred. He appealed to parents and grandparents to send him new students. He helped to organize a number of Czech festivals in the state, notably Czech Days in Wilber. By the time he stepped down in the late 1970s, he left behind many programs, such as a dozen festivals in Nebraska, museums, and publications dealing with the history of Czechs in Nebraska.[15] After Dr. Kučera's retirement, the teaching of Czech was continued by Věra Stromšíková-Petráčková. She revived the Komenský Club activities and taught in other institutions, such as the Community Colleges. She restarted a successful student exchange program with Czechoslovakia. During her tenure at UNL, the Czech program had the strong support of the Czech community. After Prof. Stromšíková-Petráčková accepted a position in the Defense Language Institute in California, I was hired in 1989 to rebuild the Czech program. Since 1991 it has been administered jointly by the Department of Modern Languages and the Division of Continuing Studies. The existence of the Czech program is always precarious, but our enrollments have increased by 140%, and we continue to enjoy the support of the Nebraska Czech community.

To give the program permanency, the Czech community has been conducting a drive to collect money for a Chair of Czech Language. At the forefront of this effort is the Czech Language Foundation under the leadership of Glenn Riensche, a graduate of the UNL Czech program. Others figuring prominently are Tom Zumpfe and Dorothy Stepan. Also providing important assistance are the Lincoln Czechs, a cultural organization that has supported the language program for the past twenty years. All these efforts have been successful. At present the University of Nebraska-Lincoln Czech Program offers three years of undergraduate instruction, and a minor in the Czech Language. It also offers several exchange programs in the Czech Republic.

The future of the Czech language in Nebraska will depend on several factors. On the one hand it will depend on the interest of Nebraskans in Czech ethnic life in the state, which in turn will create a need for an infusion of young people into the associations, whose mean age is presently

---

[11] Vladimír Kučera, *Czech Churches in Nebraska* (Lincoln, NE, 1974; mimeographed, deposited in UN Love Library archives).

[12] Czech Oral History Collection assembled by Joseph Svoboda, in the University of Nebraska-Lincoln Love Library Archives.

[13] Russian was the second Slavic language. Interview with his wife, Olga Štěpánek, in 1993.

[14] Interview with Olga Štěpánek in 1993.

[15] Interview with Delores Kučera in 1994.

over forty. These young people will then be interested in learning the Czech language and culture.

The development of a commercial and cultural exchange with the Czech Republic will also create a demand for the knowledge of the Czech language. To perpetuate the two conditions mentioned above there is a need to develop a dynamism among the cultural leadership, such as that of the late Dr. Kučera.

The University of Nebraska Czech program has gone through difficult times. From a large and successful program that was one among several in Nebraska, it became the sole program in the whole state that teaches the language, drawing students from other Nebraska institutions, and indeed from all the states in the U.S. The UNL Czech program still enrolls more students than other institutions in the United States. Depending on the year, between ten to thirty students enroll in its three years of instruction. The program attracts motivated students who achieve a high level of proficiency. And UNL students of Czech have been professionally successful in their use of their language skills. The program plays another very important role: upon the return to their communities of origin, the graduates organize new cultural activities, or take over the existing ones, enriching community life for many of Nebraska's citizens. An example is the Nemec family in Prague, Nebraska, whose children, University of Nebraska Czech program graduates, single-handedly restarted the Prague Czech festival. Another example is the digitalization of Czech memorabilia and the building of the Czech Heritage Site Project, oral history recording and artistic exhibits done by students of Czech. All these accomplishments make the Czech Language Program a valuable part of Nebraska cultural life.

University of Nebraska-Lincoln students of Czech have been professionally successful in their use of their language skills. ... Graduates organize new cultural activities, or take over existing ones, enriching community life for many of Nebraska's citizens.

Pražské sympozium o češtině jako cizím jazyku

Jiří Hasil,
tajemník Ústavu bohemistických studií

Ve dnech 27. července až 24. srpna 2001 se na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konal jubilejní XLV. běh Letní školy slovanských studií. Tento měsíční kurs českého jazyka, české literatury, kultury a historie připravil Ústav bohemistických studií UK FF pro zahraniční zájemce o češtinu a českou kulturu. Zúčastnilo se ho 179 účastníků z 38 zemí celého světa. Byl pro ně připraven bohatý program výukový (5 hodin přímé výuky pět dnů v týdnu), kulturní a společenský včetně sobotních a nedělních výletů po České republice.

Připomeňme, že za celou dobu existence pražské Letní školy, do Prahy přijelo zdokonalovat své znalosti češtiny celkem 6 025 zájemců (za posledních pět let to bylo 965) a že obdobné Letní školy se konají i na univerzitách v Brně, Olomouci, Plzni a v Českých Budějovicích. Svůj letní kurs češtiny má i Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy.

Při příležitosti letošního jubilejního běhu pracovníci Ústavu bohemistických studií uspořádali i 4. mezinárodní sympozium o češtině jako cizím jazyku, jehož se zúčastnilo celkem 20 zahraničních a 8 domácích bohemistů. Ze zahraničí byli pozváni ti vysokoškolští učitelé bohemistiky, kteří se v minulosti opakovaně zúčastnili pražské Letní školy a mají k ní pevný vztah. Jednání sympozia se dále zúčastnila řada českých bohemistů – pracovníků Univerzity Karlovy, Ústavu pro jazyk český AV ČR i lektorů působících na LŠSS a také řada pokročilých účastníků LŠSS.

Hlavním tématem jednání sympozia byly „Bohemistické programy na zahraničních univerzitách“, setkání u kulatého stolu se konalo pod názvem „45. let Letní školy slovanských studií a výměna metodických zkušeností z výukyčeského jazyka a české literatury pro zahraniční studenty“.

Někteří účastníci se zamýšleli nad současným stavem bohemistiky ve svých zemích (Margarita Mladenova - Bulharsko, Mieczysław Basaj - Polsko, Kyuchin Kim - Jižní Korea, Milan Fryscak - USA), jiní referovali o konkrétní podobě bohemistických programů na zahraničních univerzitách (Ludmila Hankó - Maďarsko, Neil Bermel - Velká Británie, Teodora Alexandru - Rumunsko, Milena Srpová - Francie), další referovali o současných učebnicích češtiny jako cizího jazyka (Halina Pietrak-Meiser - SRN, Tatjana Acarkina - Rusko). Zazněly i referáty zabývající se využitím konkrétního jazykového materiálu z Českého národního korpusu při výuce češtiny jako cizího jazyka (František Čermák - Česko, Oleg Fedoszov - Maďarsko) a také referáty informující o současné tendenci směřující k vypracování jednotných jazykových standardů pro jednotlivé evropské jazyky, kterou propaguje Rada Evropy ve Strassburku, a o stavu jejího rozpracování pro český jazyk (Milan Šára - Česko, Magda van Duijkeren-Hrabová - Nizozemí). Jan Kuklík (Česko) zhodnotil z historického hlediska 45 let existence pražské Letní školy slovanských studií, Ludmila Zimová (Česko) se zamýšlela nad nutností zařadit poučení o češtině jako cizím jazyku do studijních plánů budoucích českých učitelů českého jazyka, neboť v současné době roste počet cizinců na českých základních i středních školách, Marie Hádková (Česko) referovala o tom, jak jsou cizinci učící se česky schopni rozumět slovenštině. Mieczysław Balowski (Polsko) a Milan Hrdlička (Česko) věnovali svá vystoupení obecnějším otázkám lingvodidaktickým, Jiří Hasil (Česko) se zabýval otázkami klasifikace a prezentace českého slovesa v učebnicích češtiny pro cizince, Jana Bischofová (Česko) hovořila o vztahu kultury a jazykové komunikace. Janusz Siatkowski (Polsko) referoval o morfologických změnách

v současném českém jazyce. Zazněly i referáty věnované kontrastivním pohledům na češtinu a další jazyky (Danuta Rytel-Kuc - Polsko, SRN, Monika Zielinski - SRN) a také referáty o konkrétních zkušenostech z výuky češtiny jako cizího jazyka, akcentující kontrastivní přístup při prezentaci jednotlivých jazykových rovin (Hana Adam - SRN, Bohdana Lommatzsch - SRN, Olga Palamarčuk - Ukrajina, Hana Sodeyfi - Rakousko).

Pro účastníky sympozia byl připraven komorní koncert a v závěru sympozia se setkali na zámku v Lužanech u Plzně s děkanem Filozofické fakulty UK doc. Petrem Kolářem a s představiteli jedné z nejvýznačnějších českých nadací Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových.

Závěrem je možno konstatovat, že 4. mezinárodní sympozium o češtině jako cizím jazyku splnilo své poslání. Umožnilo předním zahraničním bohemistům setkat se v Praze s českými bohemisty, připomnělo pětačtyřicetileté působení pražské Letní školy slovanských studií a ukázalo, že čeština je na většině zahraničních univerzit v dobrých rukou.

Přednesené referáty budou publikovány ve sborníku, který vydá Ústav bohemistických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Zájemci o tento sborník jej mohou získat právě na adrese tohoto ústavu.

Kontakt: jiri.hasil@ff.cuni.cz
Ústav bohemistických studií
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
nam. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1

Staročeský Slovník. Praha: Academia, 1968 –

Julia Verkholantsev, University of California, Los Angeles

Staročeský Slovník *is a long-term project, the goal of which is to record and describe the vocabulary of the Czech language from the beginning of written records (eleventh century) until the year 1500.*

Staročeský Slovník (The Old Czech Dictionary), hereinafter the StčS, is a long-term project, the goal of which is to record and describe the vocabulary of the Czech language from the beginning of written records (eleventh century) until the year 1500. It is carried out by a group of authors from the Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky headed by Igor Němec. Its database consists of a lexical archive of about 1.8 million cards representing excerpts from about 800 manuscripts and editions. The last, 24th, fascicle of the StčS, published in 2000, included the entries provésti - předložený. *Publication of the next fascicle is planned for 2002.*

The StčS starts at the point where Jan Gebauer's *Slovník Staročeský* covering the letters *A* through *M* ends (i.e. at entries beginning with the letter *N*). This decision was made based on considerations of the actual needs of the users of the dictionary. However, the StčS is not a direct continuation of Gebauer's work. The two dictionaries differ essentially in sources and principles of description. Subsequently, the remaining part of the alphabet (*A-M*) will also be covered.

The concept of semantic description in the StčS draws on the tradition of the Prague Linguistic School. Since 1968, the year when the first, introductory fascicle appeared, the StčS underwent inevitable modifications associated with the further elaboration and sharpening of practical application. However, the primary theoretical principles remained intact. These principles, relevant not only for Slavic historical lexicography but also for lexicography in general, are formulated in detail in the introductory fascicle along with a list of sources and abbreviations. Among the most important theoretical issues discussed are (i) parameters of delimiting headword as lexicological and lexicographical entities, and (ii) parameters of delimiting lexical meaning:

Some features of the StčS include the following:

- Heterogeneous sources are used to present a variety of context types.
- The StčS cites the oldest encountered occurrence of each word meaning and presents subsequent data in chronological order. Thus, it is possible to account for the development of a lexeme on the basis of its representation in either older or more recent strata of manuscripts.
- In some instances the etymological origin of both borrowings and domestic vocabulary is specified at the end of an entry.
- Where the sources permit, the StčS indicates stylistic idiosyncrasies of lexemes, specifying the genre and stylistic or terminological usage (e.g. 'only biblical' or 'apparently argot').
- Lexical units are graphically represented in such a way as to distinguish between variants resulting from phonological development and dialect differences.
- For words excerpted from translated texts, the StčS provides equivalents in Latin and Middle High German.

The StčS has a multi-functional application. Its value as a "**descriptive dictionary**" is evident in the information it provides not only about the semantic structure of a lexeme but also about its syntactic characteristics, such as its combinatorial properties (i.e. its valency) and its compatibility in various semantic contexts. As a "**defining dictionary,**" the StčS is invaluable to lexicographers, as well as scholars conducting research in literature, history, archeology, ethnology, philosophy, theology and those interested in cultural history in general. Since the wide variety of sources of excerpts includes religious treatises, works on alchemy, acts of church councils, secular acts, epic poetry, biblical texts, Hussite chronicles, and others, the StčS can serve as a reference for definitions and explanations of old Czech phenomena and realia (objects, notions, social institutions). As a **scholarly historical dictionary,** the StčS contains information on both the formal and semantic development of a lexical unit. The detailed description of each entry in the StčS enhances lexicological research, the methodology of which is demonstrated in such publications as:

1. Homolková, Milada. "Staročeský slovník ve službách

etymologie." *Studia Etymologica Brunensia* 1 (2000): 67-73. On the basis of individual entries in the StčS, the author shows how (i) describing the development of a lexeme's semantic structure and (ii) determining the formal and semantic (dis)continuity of lexical units in relation to Contemporary Standard Czech may illuminate the genetic relationship between various stages of a lexeme's development.

2. Homolkova, Milada. "Möglichkeiten der Erkennung und Beschreibung lexikalisch-semantischer Strukturen (am Beispiel des Alttschechischen)." *Wiener Slavistisches Jahrbuch* 46 (2000), 175-184. The article discusses various aspects of the analysis of lexico-semantic structures using the principles elaborated by the StčS.

3. Nejedlý, Petr. "Ze staročeského slovníku. Pojem cesty ve světle staročeské slovní zásoby." *Listy filologické* 119 (1996): 52-55. The article presents a case study of reconstruction: the meaning of the word "cesta" (road) is analyzed using examples of its usage attested in Old Czech texts.

4. Němec, Igor and Milada Homolková. "Srovnávací studium sémantických modelů a lexikografický popis." *Česká slavistika 1998. České přednášky pro XII mezinárodní sjezd slavistů, Krakov 1998*, *Slavia* (1998): 93-98. The authors demonstrate how a comparison of "semantic models" contributes to the description and reconstruction of the meaning of a lexical unit.

5. Němec, Igor. "The Potential Valency Constituent in Diachronic Lexicology." *The Syntax of Sentence and Text*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V., 1994. 375-382. The article analyzes the development of lexical meaning, based on information about potential valency constituents (provided by the StčS), which are distinctive features of a lexeme (valency seme).

Recently, the staff of the StčS has initiated a project entitled Elektronizace postupů diachronní lexikografie (Computerization of Procedures of Diachronic Lexicography). The goal of the project is to elaborate a detailed description of principles of word-entry structure and to prepare the transfer of the dictionary to an electronic format. Currently, this is planned only for the last, third, volume (1122 pages). The use of the XML format will facilitate easy viewing and searching. Successive volumes will be created directly in electronic format using the developed procedure.

Along with the computerization of the dictionary, the staff of the StčS is currently developing a website (http://gebauer.ujc.cas.cz) which will feature a comprehensive account of the work of the StčS and extensive informa-tion about the Old Czech language. The data, which will gradually appear on line, consist of a list of source texts itemized in the StčS, a list of abbreviations used in the StčS, a list of headwords in the principal archive (covering the whole alphabet), samples of the published fascicles of the dictionary, and information on grant projects developed by the staff of the StčS. The information on the Old Czech language will include, among other things, bibliographical records of published scholarly literature, a list of computerized or processed Old Czech texts, unabridged versions of principal textbooks, cross-references to web pages related to the Old Czech language, etc. Most of these data will be available on line by the end of 2001.

It is envisioned that this website will become a forum for specialists in Czech historical linguistics and bohemists in general. Contributions to the website are welcome, especially information about electronic or otherwise computerized Old Czech texts, as well as links to related websites. All those interested in publishing on the StčS website are invited to submit their papers. For more information and questions, please contact Boris Lehečka at lehecka@ijc.cas.cz.

StčS can be ordered at the following address:
ACADEMIA
Publishing House of the Academy of Sciences of the Czech Republic
Vodičkova 40, 112 29 Praha 1
Czech Republic

Čeština očima a ušima zahraničních bohemistů

PhDr. Světla Čmejrková, CSc.,
Ústav pro jazyk český AV ČR

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky uspořádal u příležitosti 90. výročí založení Kanceláře slovníku jazyka českého, akademického předchůdce dnešního Ústavu pro jazyk český, mezinárodní konferenci nazvanou ***Setkání s češtinou***. Setkali se na ní bohemisté domácí s bohemisty ze zahraničí, a to nejen z Evropy, ale i Ameriky a Asie. Konference se konala ve dnech 6. - 7. září 2001 pod záštitou předsedkyně Akademie věd ČR doc. Heleny Illnerové, DrSc., která hosty přivítala upřímným vyznáním se ze svého vztahu k mateřskému jazyku a ocenila úsilí zahraničních bohemistů přispět k poznání českého jazyka a především k jeho šíření v zahraničí.

Setkání domácích a zahraničních bohemistů mělo cíl teoretický a metodologický. Domácí bohemisté, pro něž je čeština jazykem mateřským, mají tu výhodu, že se nacházejí uvnitř tohoto jazyka a jeho kultury. Zahraniční bohemisté mají zase tu výhodu, že jsou ve své většině nositeli jiných jazyků a příslušníky jiné kultury a pohlížejí na češtinu očima jiného jazyka a kultury, a právě to vytváří specifičnost jejich poznání češtiny.

Setkání s češtinou tak přineslo i konfrontaci s jinými jazyky. Čeština se ocitla v kontextu příbuzných jazyků slovanských, jako je slovenština, ruština, polština, slovinština a lužická srbština, ale též jazyků neslovanských, jako je němčina, francouzština, samozřejmě angličtina, ale i italština, holandština, a rovněž jazyků typologicky odlišných, jako je finština, maďarština, ale třeba i japonština a další jazyky. Potvrdila se obecná metodologická myšlenka, že optika příslušníků jiné kultury a nositelů jiného jazyka, "nacházení se mimo" (pokusíme-li se takto vyjádřit Bachtinův pojem *vněnachodimost*), je mocným nástrojem poznání a pochopení: klademe jiné kultuře otázky, které by si ona sama nekladla, hledáme v ní

odpovědi na své vlastní otázky, a cizí kultura nám odpovídá a odhaluje se tak hlouběji a úplněji. To se na setkání bohemistů projevilo.

Ukázalo se, že zahraniční bohemistika může přispět jak k otevírání nových sociolingvistických témat, v českém prostředí ještě ne zcela obvyklých, tak k řešení klasických slavistických témat, mezi něž tradičně patří sémantika kategorie pádu (referát přednesla L. Janda) a zejména kategorie vidu (vystoupení M. Srpové). Slovesný vid tvoří nepochybně nejobtížnější kapitolu mluvnice češtiny, již si má cizinec – na rozdíl od rodilého mluvčího počínajícího si instinktivně – teoreticky osvojit (připomeňme si povídku Pavla Eisnera o panu radním Brandtovi, který si na ovládnutí vidu sestavil důmyslnou tabulku, s jejíž pomocí při řeči zavrhoval nemožné vidové tvary, aby dospěl k těm možným).Vznikla otázka, zda není např. v tomto směru česká bohemistika zahraničním studentům češtiny něco dlužna. Jak cizinci vysvětlit, že jev jednésituaci možný jen dokonavý vid, v jiné nedokonavý, jindy si oba vidy konkurují a rozhoduje jazykový cit? Kategorie vidu je mj. projevem obecné kategorie určenosti, podobně jako je jejím projevem v jinýchjazycích např. kategorie určitého a neurčitého členu (referát A. Trovesiho). A podobně jako cizinci mají potíže s ovládnutím českého vidu, mají čeští studenti cizích jazyků potíže s užíváním členů. Poskytnout jednoznačný návod, v jaké situaci lze užít oba členy, kdy jen jeden či druhý a kdy žádný, není snadné. Vždyť naše mysl se ustavičně pohybuje směrem ke generalizacím a odtud opět ke konkretizacím, specifikacím a exemplifikacím, a jazyk tyto pochody věrně zachycuje. Mezi zajímavá témata konference patřila i diskuse o tom, zda se ve velmi častém užívání českého zájmena *ten* (ale i jeho protějšku *nějaký*) zejména v mluvené řeči projevujetendence ke vzniku členu v češtině, zda tento gramatikalizační proces pokračuje, anebo se na dnešním stupni zastavil. Přestože se tímto tématem zabývá i domácí bohemistika, je tu pohled a lingvistický postoj nositelů jiných jazyků závažný.

Potvrdilo se, že čeština je jazyk hodný pozornosti nejen domácích, ale i světových lingvistů, a že Kolik češtin znáš, tolikrát jsi člověkem.

Ke klasickým tématům bohemistiky přistupují v posledním desetiletí témata nová. Jedním z nich je nepochybně proměňující se vnímání kategorie jmenného rodu (referát H. Lehečkové). Jak bude čeština reagovat na otázky, před niž ji staví procesy přehodnocování kategorie mužského a ženského rodu probíhající v jiných jazycích, zejména v angličtině, němčině, ale i v jiných západních jazycích? Bude se čeština pokoušet o tzv. "rozbíjení patriarchálního paradigmatu jazyka" a nahradí či doplní paralelně *bohemistu bohemistkou, vědce vědkyní, účastníka účastnicí, uchazeče uchazečkou*? Je vhodné na takovém paralelismu trvat? Zajímavé je, že z lingvistickéhohlediska není taková rodová explicitnost, a tudíž podvojnost vyjádření vždy nezbytná. Právě světoznámá Pražská lingvistická škola rozvíjela od 20. let teorii tzv. příznakového a nepříznakového členu privativní opozice a podle této teorie je mužský rod díky své nepříznakovosti s to zastoupit i příznakový rod ženský. Jenže poslední desetiletí ukazuje (a v jinýchjazycích a kulturách už započal tento proces mnohem dříve), že se užívání jazyka neřídí v tomto ohledu teoriemi lingvistů, jakkoli věrohodnými a elegantními, ale jednáním uživatelů, v daném případě ohledysociologickými a psychologickými. Ale jak to dopadne v češtině s mluvnickou shodou? Jaký postoj by k tomu *lingvisté a lingvistky, bohemisté a bohemistky měli/y* zaujmout?

O ostatních tématech se zmíním již jen stručně a uvedu několik postřehů, které na konferenci zazněly. O popularizátorovi myšlenek Pražské školy Paulu Garvinovi hovořila D. DuBartell. Žánru seznamovacích inzerátů se věnoval ve svém příspěvku J. Schindler. Jak se proměňuje užívání češtiny, jak se čeština vyrovnává s novými komunikačními situacemi, např. s tlakem globalizace, marketizace a technologizace (vystoupení M. Schulmeisterové), vyjádřím ve zkratce: *Od Praotce Čecha k Praotci Kečupovi* (*Praotec Kečup*je sloganem z reklamy, jíž se zabýval referát H. Kusseho ochválení v různých historických typech diskurzu, od náboženského až po současný, reklamní). Jakým směrem se bude ubírat vývoj češtiny v mediální a technologickypodmíněné komunikaci, na internetu, v e-mailovém dorozumívání, v komunikaci zprostředkované mobilními telefony, naznačil referát V. Henzl o současném stavu angličtiny. Právě ve zmíněných komunikačních oblastech bude čeština rozvíjet nové žánry na pomezí psanosti a mluvenosti a mnohdy opakovat a vstřebávat postupy, jimiž prochází angličtina, vývojem hypertextových intersémiotických útvarů počínaje a dílčími pravopisnými záležitostmi konče (děti dnes píší v SMS zprávách *jaxemas* a podobnáhra s jazykemse odehrává i v e-mailech).Přestože si čeština možná při přejímání anglických výrazů nepočíná tak bezhlavě jako ruština, která např. z anglického sousloví *public relations* vytváří ruské slovo *piaristy* či *piarovcy*, mnohdy si také neví rady a počíná si přinejmenším pošetile (příspěvek G. Neščimenkové).

Neméně zájmu ovšem vyvolával vliv němčiny na češtinu, historický (vystoupení M. Betsche) i současný (příspěvek A. Gladrow) - vždyť také nejpočetnější skupinu účastníků konference tvořili bohemisté z Německa a Rakouska, ovlivnění slovníku, frazeologie, morfologie (referát U. Doleschalové) i větné stavby, např. hojnost pasív v překladechz němčiny(příspěvek D. Rytel-Kuc), stylová hodnota germanismů. Referát S. Newerkly věnovaný středoevropskému jazykovému areálu ukázal, že čeština má hodně společných slov s němčinou, ale nejvíce s rakouskou němčinou, a že také český štrúdl je bližší štrúdlu rakouskému než německému (což si ostatně účastníci konference měli možnost prakticky ověřit na společenském večeru ve smíchovském pivovaru). A jak se čeština chová k evropeismům, ke slovům původuřeckého a latinského? (referát T. Bergera) Kdy chodíme *do cirkusu* a kdy *do cirku*, proč žijeme *v luxusu* a ne *v luxu*, co najdeme *v korpusu* a nenajdeme*v korpu*,proč setrváváme u *muzeí*, ale nezadržitelně se šíří *datumy*? Potvrdilo se, že je rozdíl mezi tím, co si o své řečové kompetenci myslíme, a jak ve skutečnosti mluvíme, jaké tvary užíváme: jsme-li tázáni, odpovídáme, že nesklonná slova, jako je např. *finále,* neskloňujeme, protože se skloňovat nedají, ale v řeči je

skloňujeme, jak se dá i nedá. Tolik k tvarům slov.

A co zaujalo sluch zahraničních bohemistů? Mluvčí češtiny nejsou kupodivu líní namáhat mluvidla a příliš neasimilují, čeština je např. ve srovnání s holandštinou koartikulačně a asimilačně resistentní, ale vzhledem k tomuto rysu nezní její výslovnost tak mile a libě jako třeba výslovnost holandštiny, je tvrdá a sekaná (příspěvek A. Rechzieglové). Velkou roli tu hraje český přízvuk na první slabice. Ale jak je tomu s přízvukováním slabičných předložek v současnéčeštině? Platí ještě, že přízvuk patří ve spojení *na konferenci* na předložku a ne na slovo *konference*? Nekloní se čeština v tomto případě k tzv. měkkému začátku, který je charakteristický pro slovenštinu?

V uších Slováka (příspěvek S. Ondrejoviče) má prý český hovor a jeho intonování trochu údivný charakter a bohemistku z Německa zaujaly v českém hovoru zpětné dotazy formulované s klesavou intonací (J. Schwarz). A trochu hořce se posluchači zasmáli příkladu ze slovensko-české konverzace citované slovenským lingvistou, v níž české dítě odpovídá slovenskému mluvčímu na otázku *Ako sa ti páči more?* anglickým *No, I don't understand*.

Pozornosti zahraničních bohemistů (především N. Bermela) nemohly ujít bouřlivé diskuse, které se rozvinuly v 90. letech v tisku kolem Pravidel českého pravopisu. Tehdy se zdálo, že takové diskuse by byly v jiné zemi nemyslitelné, avšak když došlo na podobné diskuse kolem pravopisné reformy v Německu,byly – jak zaznělo z úst německého bohemisty– ještě iracionálnější.

Potvrdilo se, že čeština je jazyk hodný pozornosti nejen domácích, ale i světových lingvistů, a že *Kolik češtin znáš, tolikrát jsi člověkem*. Čeština je pro cizince jazyk obtížný, ale naučit se dá, dokonce skvěle, zvlášť když nám v tom pomáhají ještě moderní audiovizuální metody a dnes zejména internet, kde je dnes už také zásluhou českých i zahraničních bohemistů spousta literatury a dalšího zajímavého studijního materiálu o češtině (příspěvek D. Lukeše a Susan Kresin). Internet ovšem nemůže nahradit osobní styk uživatelů jazyka, neboť *Čeština nechodí po horách, ale po lidech*. Pokud *Setkání s češtinou* přispělo k ještě větší souhře týmu bohemistů domácích azahraničních, lze to připsat ke kladům konference.

PS: Na webové stránce www.ujc.cas.cz/setkani jsou k dispozici nejen jména referujících, názvy referátů a abstrakty, ale i fotografie, které zachycují pracovní i neformální atmosféru konference.